

ДОБРИ ЖОТЕВ МЪДРОСТ НА ХАРАКТЕРА

chitanka.info

Събуди ме септемврийският изгрев. Не отварях очи — приятна ми беше ласкавата му милувка. Но удоволствието не трая дълго — в стаята влезе мама и още от вратата заговори:

— Стига спане! Ваканцията свърши! Требе да те изкъпем и пригответим за училище.

Вдигнах се, овесих крака на кревата и промърморих:

— Училище-мъчилище.

Майка ми ме погали по косата:

— Това да ти е мъчилището, сине. Я виж какво пише на ученическата ти чанта: „науката е слънце“. — Не знаех тогава, че след години тъкмо слънцето на науката ще отпуши бутилката със злия дух, та рекох:

— Все на гръб я нося тая проклета чанта. А гърба ми нали е отзад, не мога да виждам написаното.

Мама не отвърна нищо, отиде до прозореца и го отвори. Нахлуха утринна ведрина и далечният глас на зарзаватчията. Той както всяка сутрин обикаляше квартала с количката си и викаше с цяло гърло: „зааар, зааар...“ Последната сричка „ват“ не произнасяше. Освен туй неговото „а“ преминаваше в „о“, та кварталците чуха „зооор, зооор...“

— Чуваш ли, зарзаватчията пак има зор — развесели се мама.

— Зорът му е да си продаде зарзавата — отвърнах без желание и излязох на двора.

Поставеният върху импровизираното огнище котел изпускаше пара. До огнището ме чакаше голямото дървено корито. Стана ми неприятно — чувствах се вече голям, за да ме плацикат като бебе. Но майка ми си знаеше своето — съблече ме, наля коритото и ме напъха във водата.

Неочаквано забелязах, че съседката Мара, или както я наричаха Богдановдолската чума заради рошавата ѝ коса, е влязла в нашия двор и ме гледа. Ядосах се и метнах към нея черпака, с който мама не поливаше. Улучих рамото ѝ. Тя вдигна алуминиевото ми оръжие и го запрати към мен:

— Защо ме замеряш, бре? Ръката ти да изсъхне, ега!

— А ти защо ме гледаш? — отвърнах притеснено.

Тя сложи предизвикателно ръце на слабините си:

— Че те гледам, я! Госпойца съм! А и ти си ергенин на место!

Засрамих се и захвърлих за втори път черпака:

— Богдановдолска чума си и нищо друго!

Мара много се засягаше, когато я наричат така, и, бог знае, какво щеше да направи, ако в двора им не влезе зарзаватчията с познатия призив: „Зооор... зооор...“ Съседката изтича да си купи зарзават. Мама ме изгледа укорно, подсуши ме набързо и ме въведе в стаята.

Заобличах се мълчаливо, а тя още по-мълчаливо се зае да избърсва стъклата на прозореца. Стаята беше в приземен етаж, та след като ги изчисти отвътре, излезе пак на двора, за да ги избърше от външната страна. Съседката взе зарзават, отпрати зарзаватчията и хълтна вкъщи.

— Може и да ѝ размине — рече загрижено майка ми.

— Може — съгласих се, — а защо я наричат Богдановдолска чума.

Тя ме изгледа още по-укорно от първия път.

— Ама и ти! Говори ли се така на възрастен човек!

Не се чувствах виновен и продължих да любопитствам за прякора ѝ:

— Да я наричат чума, разбирам, рошава е, но защо Богдановдолска?

Майка ми хвърли поглед към съседния двор:

— Мани, това е една смешна работа.

— Смешна ли — изненадах се, — нали казват, че чумата била жена с торба на рамо. В торбата носела дървени шила. Летяла жената с тази торба и щом зърне някого, забива някое от шилата право в сърцето му. Ама това не са ли бабини деветини, а?

— Знам ли — отвърна мама и тръгна да намокри парцала, с който бършеше стъклата.

Затичах подире ѝ и не я оставях на мира. За да се отърве от мен, поседна на едно трупче и заговори тихо:

— Отдавна е било, още през чумавото. Нали знаеш Богдановдол — досами Перник е. Там се явила чумата. Некаква баба я видела у една плевня. Седи у тъмното рошава, баш като Мара. До нея торбата. Уплашила се бабата и разказала на сички от селото — там и там, така и така...

А сега, объркали се ората. Требе да я омилостивиме, говорели по-старите. Ама като как да я омилостивят? Изпращали най-убавите

моми песни да ѝ пеят. Сека майка прекръствала до три пъти чедото си, щом тръгне затам. А чумата седи у тъмното, трае и никой не може да разбере слуша ли песните, или не слуша. На третия ден чули гласа ѝ дрезгав и силен: „Убави песни пеете, ама песни не се ядат.“

Щом разбрали какво ѝ требе на чумата, селските жени запретнали ръкави, изпържили пиле, омесили погача, сипали в калено гърне пресна мътеница. Най-старата баба оставила яденето пред прага на плевнята. Подир пладне две жени наминали и що да видят — ни пиле, ни погача, ни мътеница.

От тук на там захванали да гощават чумата ред по редом. Сека къща си знаела кои дни ѝ се пада да готви. Надпреварвали се жените коя по-тънки кори да източи за баницата, по-младо пиле да заколи.

Тата минал месец. Един ден дошъл у Богдановдол некой си другоселец. Щом чул за чумата, ядосал се и тръгнал към плевнята. Ората се изплашили: „Стой, че я разсърдиш, та сичките че ни изтъркаля!“ А оня: „Не бойте се, мене най-напред, че търколи.“ Цело село се проточило подир него.

Стигнали плевнята. Без много да му мисли, другоселецът влезнал вътре. Чули се женски писъци и оня току извлекал из тъмното рошава, парцалива жена. Сички опулили очи — това било недолутавата, що я знаело цели Граово. Недолутова, ама имала акъл на гладна чума да се направи. Оттогава останало — Богдановдолска чума.

Съседката излезе в тяхния двор съвсем разчорлена и се втренчи в нас. Мама стана и отново се зае със стъклата на прозореца. Стъклата прочупваха слънчевите лъчи и мятаха светковици. Изглежда, светковиците са улучили чувствителните зеници на Мара, защото тя изведнъж се развила:

— Защо ми светкаш у очите, без очи да останеш, ега! Завърти малко тоя пусти джам!

Майка ми се произвърна към нея и притвори рамката на прозореца. Сега светковиците се насочиха към моите очи, но съседката не миряса:

— Алтава си, алтава, та никаква те нема. Седнах пред къщи, а ти че ме изкъоравиш, да те изкъоряват гяволиците! На добра се правиш, добро да не видиш, ега! Само те гледам и акъла ти мерим. Ама колко и да го мерим, ич го нема. Много итра се мислиш. Оня ден „добро утро“ ми викаш и се смееш. Сметаш не знам защо се смееш. Знам, знам —

маджия ми беше направила. Че речеш — не е верно. — Не е, ама е — вечерта с мъж ми се скарахме, та и бой ядох, живеницата да те изеде, ега!

Мама като да се накани да ѝ отвърне, но предпочете мъдро да премълчи. Тази мамина мъдрост си остана до края на живота ѝ. Бих я нарекъл мъдрост на характера. Ако всички хора притежаваха подобно нещо, навярно светът щеше да бъде по-друг.

Но ето че този път мъдростта ѝ не изигра своята логична роля. Раздразнена тъкмо от нейното мълчание, Мара изопна плоското си тяло, изостри и без това изострения нос и заизrigва обиди:

— Да легнеш, па да не станеш, ега! Лицето ти ангелско, сърцето ти гяволско! Повлекано, мръснице, гъско, кукумявко, копеларко, своднице! Луда си, ама мъж ти е още по-луд. По цели нощи у кафенето карти плюска. И тебе некой ден на комар че те проиграе, само да чинеше барем грош. Ама ти и грош не чиниш...

Мама се извърна към стаята — баща ми спеше след нощна смяна. Ако чуе... Той беше ощетен откъм мъдрост на характера и щедро надарен да си служи както с дясната, така и с лявата ръка. Съседката не знаеше тоя негов талант, затова не спря атаката. Нейната „противница“ се оказа кривокрака, кривогледа, кривоуста, патрава, дюстабанлийка, лъжкиня, крадла...

Приведена под бремето на обидите, майка ми продължи да бърше стъклото. Мара навлезе в нашия двор, като все повече повишиваше глас. Устата ѝ побеля от пяна. Накрая, изпаднала в делириум, съвсем доближи до мама, вдигна ръце като древна жрица и изтръгна нещо средно между плач и вой:

— Отвърни ми, отвърни ми, че пукнем!

Майка ми се извърна към нея. Лицето ѝ изразяваше никаква смесица от страх и милост. Ами ако ѝ стане нещо? Овеси парцала върху рамката на прозореца и рече глухо:

— Да ти отвърнем, Маро, ама не знам що!

Богдановдолската чума се посъзвзе:

— Айде не знаеш — от стара коза яре си ти!

— Може — каза мама. — А тебе пепелянка ли те родила?

Съседката доби прилив на вдъхновение:

— Пепелянка си ти, на пепел да станеш, ега!

— Защо да не станем, ама...

— Какво „ама“, кажи де!

— Е па, какво, сега ме ядеш — станем ли на пепел, нема що да ядеш!

— И пепел да си, пак че те ядем!

— Ууу, немой — пепелта е много суха, че ти преседне... Погодбре да станем на нещо друго... По-меко да е за ядене...

Богдановдолската чума, изглежда, разбра намека и изригна:

— Господ да те убие, ега!

— Убил ме е, щом дворовете ни един до друг е турил!

— Проклетия си!

— С какъвто се събереш, такъв че станеш!

— Я да съм ти мъж, нема да те погледнем!

— Е, що да чини — гледа ме!

— Гледа те, ама мене целива!

— А може, може — не е от гнусливите!

Мара отново изпадна в делириум:

— Да пукнеш, ега! Целива ме! А де! Целива ме, целива, целива — и току припадна.

Майка ми се изплаши, притича до нея, после до чешмата, откъдето взе чаша вода и я изля в пазвата ѝ. Мара отвори очи и изговори вече съвсем преобразена:

— Сестрооо...

Мама ѝ донесе вода в канчето и преизпълнена с жал, замилва разчорлената ѝ коса. В това време се появи баща ми. Той беше се събудил и чул нещичко от караницата. Видът му не внушаваше оптимизъм. Мина бързешком през двора, приближи двете жени и развали идилията им — с лявата ръка плесна мама, с дясната съседката с думите:

— Те ти една целивка! Така се Богдановдолската чума целива!

Чула омразния си прякор, Мара изведенъж скочи, сложи предизвикателно ръце на слабините и изкряска:

— Комарджия!

Очакваше противната страна да поеме словесен двубой, но вместо това последваха още две „целивки“. Тогава съседката се извърна към техния двор и завика сърцераздирателно.

След малко, още сънен, изскочи мъжът ѝ. И неговата мъдрост на характера никаква я нямаше. Прекорът му беше Глигана. Той се насочи

към местопроизшествието съвсем по глигански. Баща ми го дочака с ръце в джобовете. В последния миг отскочи встрани.

Нападателят, увлечен от собствената си инерция, се препъна в кошчето за смет и грохна по очи. Вдигна се с охкания и ненадейно връхлетя върху противника си отзад, но той се наведе и го прехвърли през себе си. Паднал, този път по гръб, Глигана отново стана, грабна дърво и замахна да удари врага по главата. Врагът клекна. Едновременно с това дръпна краката му, свали го пак по гръб, отне тоягата, хвърли я настрана и изви едната му ръка така, че той не можеше да се помръдне. Глигана изгрухтя:

— Гадино мръсна, пусни ми ръката, да се бием честно!

Баща ми се разсмя от сърце и изпълни желанието му. Оня скочи и застана в никакво колебливо недоумение. За миг настана тишина. Само някъде в другия край на квартала се чу гласът на зарзаватчията: „Зооор, зооор“...

Ненадейно Глигана се нахвърли върху жена си и с ругатни я подкара към тяхната къща. Свита до неизбръснания прозорец, мама тихичко плачеше. И тоя път, както често се случва, мъдростта остана нещо като победен победител.

След първия учебен ден си намислих да отида до Богдановдол — надявах се да открия поне руините на плевнята, къде е пребивавала едновремешната Богдановдолска чума.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.